

HOOFDSTUK 1

Warschau, 2 augustus 1941

Pjotr Brück huiverde. Het was koud in de lange tochtige hal, waar hij met een twintigtal andere naakte jongens stond te wachten. Hij drukte een smoezelig bundeltje kleren stijf tegen zijn borst in een poging warm te blijven. Het was een late zomerdag, de wolken hingen dik en laag over de wereld en het had sinds het ochtendgloren geregend. Hij keek naar het kippenveld op de benige schouder van de jongen voor hem die, net als hij, huiverde. Van kou misschien, of van angst. Vooraan, waar de rij begon, stond een tafel waarachter twee mannen in smetteloos witte jassen zaten. Elke jongen werd door hen met wonderlijk uitzijnde instrumenten onderzocht. Sommige jongens werden naar een vertrek links van de tafel gestuurd, anderen met een bruusk gebaar naar de kamer rechts.

Pjotr en de andere jongens hadden het bevel gekregen hun mond te houden en recht voor zich uit te kijken. Hij fixeerde zijn ogen op een punt recht voor hem. Pjotrs angst was zo groot dat het hem voorkwam of hij los was van zijn eigen lichaam. Iedere beweging die hij maakte, leek onnatuurlijk en geforceerd. De stekende pijn in zijn blaas was het enige dat hem met beide benen op de grond hield. Pjotr wist dat het geen zin had te vragen of hij naar het toilet mocht. Toen de soldaten het weeshuis binnenvielen, de jongens uit hun bedden trommelden en in een wachtende vrachtwagen laadden, had hij het ook gevraagd. Een harde oorvijs had hem duidelijk gemaakt niet nog eens te praten zonder dat hem iets gevraagd was.

Twee weken geleden waren de soldaten voor het eerst in het weeshuis gekomen. Sindsdien waren ze er diverse malen terug geweest. Soms namen ze jongens mee, soms meisjes. In Pjotr's overvolle slaapzaal waren er jongens geweest die hen met vreugde zagen vertrekken. 'Meer eten, meer ruimte voor ons, prima toch?' had een van hen gezegd. Slechts een handjevol kinderen was teruggekeerd. Degenen die erover praten wilden, hadden iets gemompeld over gefotografeerd en gemeten worden.

Nu zag Pjotr even verderop in de gang verscheidene soldaten in zwarte uniformen met bliksemschichten op de kraag. Sommigen hadden honden bij zich – felle Duitse herders die onrustig aan hun riemen rukten. Dit soort mannen had hij eerder gezien. Tijdens de gevechten waren ze in zijn dorp geweest. Hij had gezien waartoe zij in staat waren.

Er was nog een andere man, die hen onderzoekend opnam. Hij droeg dezelfde bliksemschichten als de soldaten, maar zijn insigne, vastgemaakt op de borstzak van een witte uniformjas, viel meer op en was groter. Hij stond vlakbij Pjotr, lang en autoritair, met de armen op zijn rug, op de hele merkwaardige procedure toe te zien. Toen hij zich omdraaide zag Pjotr dat hij een kort leren rijzweepje in zijn handen had. Dik en donker haar hing losjes over zijn schedel, maar was naar Duitse snit aan de zijkanten van het hoofd opgeschoren tot een centimeter of zeven, acht boven de oren.

Hij monsterde de jongens door een zwartomrande bril en knikte of schudde zijn hoofd terwijl zijn blik over de rij dwaalde. De meeste jongens hadden blond haar, net als hij, zag Pjotr, al waren er enkele met donker haar.

De man had het zelfverzekerde optreden van een arts, maar deed Pjotr nog het meest denken aan een boer die zijn varkens keurt en zich afvraagt welke op de dorpsmarkt de hoogste prijs zal opbrengen. Hij zag Pjotr kijken en tut-

tutte ongeduldig door dunne opeengeklemdde lippen, hem met een vinnige halve cirkelbeweging van zijn wijsvinger gebarend rap voor zich uit te kijken.

Inmiddels stonden er nog maar drie jongens tussen Pjotr en de tafel, en hij ving flarden op van wat de twee mannen daar tegen elkaar zeiden.

‘Waarom hebben ze deze hier gebracht?’

En dan, harder, tegen de jongen die voor hem stond: ‘Naar rechts, vlug, voor je de neus van mijn laars onder je achterwerk voelt.’

Pjotr schuifelde voorwaarts. Nu zag hij dat het vertrek rechts naar een andere gang en een open deur naar buiten leidde. Geen wonder dat het hier zo tochtte. Er stond een vrachtwagen met een huif. Daar zag hij bewakers met uitdrukingsloze gezichten, gewapend met bajonetten op hun geweren. Opnieuw voelde hij een venijnige klets op zijn achterhoofd.

‘Kijk voor je!’ schreeuwde een soldaat. Pjotr dacht dat hij het in zijn broek zou doen, zo bang was hij.

Op de tafel lag een dikke ordner. Op het kaft stonden vette zwarte drukletters:

HOOFDKANTOOR RAS EN VOLKSHUISVESTING

Nu stond Pjotr vooraan in de rij, wanhopig in zichzelf bid-dend dat hij niet naar de rechterkamer zou worden verwezen. Een van de mannen in witte jassen keek hem recht aan. Hij glimlachte en keerde zich tot zijn collega, die naar een wonderlijk voorwerp reikte dat Pjotr nog het meest aan een smalle schaar deed denken. Het instrument was in elk geval niet bedoeld om voor operaties gebruikt te worden of lichaamsopeningen open te houden of op te rekken. Deze scharen hadden een schaalverdeling in centimeters op hun gladgepolijste stalen benen.

‘We zouden ons de moeite kunnen besparen,’ zei de man tegen zijn collega.

‘Sprekend de knaap van die poster van de *Hitlerjugend*.’

Ze plaatsten de benen van de schaar aan beide zijden van zijn oren en verrichtten vlugge metingen van zijn gezicht. Met een glimlach gebaarde de man hem naar de linker-kamer te gaan. Haastig stiefelde Pjotr het vertrek binnen. Daar stond al een aantal jongens aangekleed te wachten. Pjotr begroef zijn vingers in zijn kleren. Nu zijn angst weg-ebde voelde hij zich, zo in zijn blootje, slecht op z'n gemak. Er waren hier geen soldaten, alleen twee verpleegsters, de een grofgebouwd en ouder, de ander slank en nog jong. Pjotr voelde het bloed naar zijn kaken stromen. Hij zag een deur waarop *Herren* stond en wist niet hoe snel hij daarachter verdwijnen moest.

Nu de pijnlijke druk op zijn blaas weg was, voelde Pjotr zich opgelucht, bijna vrolijk. Ze hadden hem niet naar het rechtervertrek en de overhuifde vrachtwagen verwezen. Hij was hier, bij die verpleegsters. Er stond een tafel met koekjes, glazen en een kan water. Hij vond een rustig plekje bij een venster en kleepte zich snel verder aan. Hij was destijds bij het weeshuis gearriveerd met niet meer dan hij aanhad en dit was een tweede stel kleren die hij daar gekregen had. Soms vroeg hij zich af van wie de vuile slobbertrui geweest was en hij hoopte maar dat de vorige eigenaar er uitgegroeid en niet erin gestorven was.

Pjotr keek om zich heen naar de andere jongens die bij hem in de kamer waren. Verscheidene gezichten kende hij, maar er was niemand bij die hij als een vriend beschouwde. Vanuit de gang klonk het schrapen van hout over een gewreven vloer. De tafel werd opgevouwen en weer opgeborgen, de keuring was voorbij. Terwijl de laatste jongens zich haastig in hun kleren hesen klapte de oudere verpleegster in haar handen om ieders aandacht te vragen.

‘Kinderen,’ begon ze op raspende toon, met een zwaar Duits accent onhandig struikelend over het Pools. ‘Hier heel belangrijke mannen om te praten. Wie spreekt Duits?’ Er kwam geen reactie.

‘Kom, kom,’ zei ze. ‘Niet verlegen doen.’

Pjotr voelde dat de vrouw niets kwaads in de zin had. Hij deed een pas naar voren en sprak haar in vloeiend Duits aan.

‘Kijk, kijk, een slimmerik ben jij,’ antwoordde ze in het Duits en ze legde een vlezige arm rond zijn schouders.

‘Waar heb je dat zo goed leren spreken?’

‘Van mijn ouders, mevrouw,’ zei Pjotr. ‘Zij spreken allebei...’ Zijn stem haperde en stokte. ‘Zij spraken allebei Duits.’

De verpleegster verstevigde de greep om zijn schouders terwijl hij vocht tegen opwellende tranen. Niemand in het weeshuis had hem zo vriendelijk bejegend.

‘Wel, wel, en wie ben jij dan, *mein Junge?*’ zei ze. Hortend en stotend, tussen opwellende snikken door, noemde hij zijn naam.

‘Verman je een beetje, jonge Pjotr,’ fluisterde ze in het Duits. ‘De *Doktor* is niet de gemakkelijkste.’

De rijzige, donkere man die Pjotr eerder gezien had beende de kamer in. Hij kwam naast de verpleegster staan en vroeg haar wie van de jongens Duits sprak.

‘Geef mij even een momentje met deze hier,’ zei ze. Ze keerde zich opnieuw naar Pjotr en zei zacht: ‘Nou, droog je tranen. Ik wil dat je deze kinderen vertelt wat de Doktor zo gaat zeggen.’

Ze gaf hem een kneepje in zijn wang. Nerveus stond Pjotr voor de groep in de kamer te wachten tot de man beginnen zou.

Hij sprak luid, in korte duidelijke zinnen om Pjotr voldoende tijd te geven ze te vertalen.

‘Mijn naam is Doktor Fischer... Ik heb jullie iets heel bijzonders te zeggen... Jullie, jongens, zijn uitgekozen en kandidaat gesteld... om de eer te krijgen opnieuw te worden opgenomen in de Gemeenschap van Rijksduitsers... Jullie zullen verschillende tests ondergaan... om je waarde voor het ras te bepalen... en vast te stellen of je deze grote eer al dan niet waardig bent... Sommigen van jullie zullen er niet doorheen komen... en teruggestuurd worden naar je eigen volk.’

Hij pauzeerde en liet als een strenge leraar zijn blikken over de hoofden dwalen.

‘Degenen die als Rijksduitsers beoordeeld worden – van Duits bloed – zullen naar het vaderland gebracht worden... en onderdak krijgen bij goede Duitse gezinnen en families.’ Pjotr voelde iets van opwinding, maar in de al wijder opengesperde ogen van de andere luisterende jongens blonk ontzetting. Het werd stil in de kamer. Doktor Fischer draaide zich op zijn hakken om en verdween. Er brak tumult los – gehuil, boos geroep. Onmiddellijk vloog de Doktor de kamer weer binnen en kletste zijn zweep hard tegen de deurpost. Achter hem stonden twee soldaten.

‘Hoe durven jullie zo ondankbaar te reageren. Jullie zullen mijn staf hierin behulpzaam zijn!’ schreeuwde hij en het rumoer verstomde op slag.

‘Reken maar dat je niet een van de achterblijvers wilt zijn!’ Pjotr schreeuwde die laatste opmerking er in het Pools uit. Het vertalen van de woordenstroom nam hem zo in beslag dat hij de ziedende knaap die doelbewust op hem afstapte niet opmerkte. De knaap raakte hem hard tegen de zijkant van zijn hoofd en sloeg hem tegen de vlakke. ‘Verrader!’ Hij spooog het eruit. Een soldaat sleurde hem naar buiten.

HOOFDSTUK 2

Pjotr en de andere jongens werden naar een ruime kraakheldere slaapzaal in hetzelfde gebouw gebracht. Ze kregen handdoeken en zeep en mochten zich baden in een vertrek met hoge ramen vol ijsbloemen en een rij dampende badkuipen. Daar, in die vochtige ruimte, bekroop Pjotr het gevoel dat hij opgesloten raakte in een zeepbel van zijn eigen ellende. Zijn hoofd bonkte op de plaats waar hij geslagen was en hij kon de zwelling voelen, al had de dreun zijn huid gelukkig niet beschadigd. Was het verkeerd geweest zich als vertaler op te werpen? Maar de anderen moesten toch weten wat die Doktor hun zou gaan zeggen en de verpleegster sprak onvoldoende Pools om dat goed over te kunnen brengen.

Boosheid welde op in zijn binnenste. Hij had zichzelf nooit als een echte Pool beschouwd en ook zijn ouders hadden zich in Polen altijd buitenstaanders gevoeld. Die Duitsers met hun brute gedrag en de terreur die zij hier en daar brachten, boezemden hem angst in, maar misschien was het toch zo gek niet dat zij hem kwamen terughalen. Het was in elk geval beter dan naar dat afschuwelijke weeshuis teruggestuurd te worden.

Pjotrs stemming werd er niet beter op toen de verpleegsters terugkwamen en een sterk riekende lotion in zijn haar masseerden – hij geneerde zich rot.

‘Dit is tegen hoofdluis,’ gaf de oudere verpleegster als verklaring op Pjotrs vraag. ‘Jullie van het weeshuis zijn allemaal vergeven van die beesten.’

Na het baden kreeg ieder een stel schone kleren, warm brood en melk, en mocht er op de bedden in de slaapzaal worden uitgerust. Goed, de pijpen van zijn nieuwe broek

waren wat te kort, maar de muffe, zure lucht die in zijn oude kleding hing, was hij kwijt.

Er waren boeken en tijdschriften voor hen neergelegd, al waren de meeste in het Duits. Pjotr pakte een *Signal*, het tijdschrift van de Duitse strijdkrachten. Enkele artikelen gingen over Duitse soldaten in Frankrijk of Nederland, dinerend in cafés aan de Champs-Élysées of dansend met plaatselijke meisjes, maar de meeste verhalen bejubelden de glorieuze overwinningen die het Duitse leger in Rusland boekte. Een paar jongens kwamen hem vragen waar de artikelen over gingen. Dat hij Duits kende leek hun nu niet meer dwars te zitten.

Die middag werden zij allemaal bij elkaar geroepen en wreef de forsgebouwde verpleegster hun in gebroken Pools in dat iedere volgende aanval op Pjotr streng zou worden bestraft.

‘Ik snap jullie zijn bezorgd...’ zei ze. ‘Maar geen jongen, géén jongen, slaan deze Pjotr, hij Duits spreekt en Pools.’ Ze hield een lange bamboestaak omhoog en schudde ermee. Ze leek te goedmoedig om het dreigement daadwerkelijk uit te voeren, maar het was een dappere poging hem zo goed ze kon in bescherming te nemen. ‘Begrijpen?’

Pjotr hoopte maar dat de jongens haar woorden in hun oren zouden knopen. Naast de beide verpleegsters stond nu nog maar één soldaat om toezicht te houden.

De rest van de middag brachten de jongens door met wachten in de slaapzaal terwijl zij één voor één naar buiten geroepen werden. De meesten kwamen na een halfuurtje terug. De eerste werd door de rest met vragende blikken aangekeken.

‘Meer metingen,’ zei hij, een schouder ophalend omdat hij het ook niet begreep.

Onder het wachten werd warm eten gebracht: stoofpot met aardappelen en pap van maanzaadbrood. Het smaakte uit-

stekend; een banket vergeleken bij de waterige soep en het zure brood dat hun in het weeshuis werd voorgezet. Pjotr begon zich wat meer op zijn gemak te voelen en zijn humeur klaarde op.

Maar niet iedereen was er gerust op. Naast hem lag een jongen, als een bal ineengerold, voortdurend zachtjes heen en weer te wiegen. Pjotr zette zich op het voeteneinde van zijn bed.

‘Volgens mij hoeven we ons geen zorgen te maken, hoor,’ zei hij. ‘Lekker toch om geen honger meer te voelen?’

‘Al voerden ze ons *golabki* en *pirogi* met een gouden lepel,’ zei de knaap, ‘ik wil niet naar Duitsland. En zeker niet met deze nazi-zboks...’

Juist op dat moment stapte de jonge verpleegster binnen en riep Pjotrs naam. Ze voerde hem, haar hand lichtjes op zijn schouder, naar een kantoortje dat zich dichtbij de slaapzaal bevond. Binnen zat de man in de witte jas, dezelfde die grapjes had gemaakt over zijn gelijkenis met een knaap op een poster van Hitlers jeugdbeweging. Hij glimlachte en gebaarde Pjotr een stoel te nemen. In het Duits legde hij uit dat ze zijn uiterlijke kenmerken in kaart gingen brengen voor wetenschappelijk onderzoek. Hij hoefde niet bang te zijn, er zou hem niets overkomen.

Er blafte een stem, de man beende de kamer uit en liet Pjotr alleen, die alles om hem heen nu rustig in zich kon opnemen. Er stond een tafel waarop de schaarachtige instrumenten klaarlagen die hij eerder had gezien, met een aantal andere vreemde voorwerpen. Een ervan leek op een lang potloodkistje met een deksel dat scharnierde om een pin aan een van de korte zijden. Er lag een twintigtal oogbollen in met irissen in diverse kleurvariaties. Hij huiverde even, zo levensecht zagen ze eruit.

In een ander, gelijksoortig kistje zaten verschillende strengen haar, van licht naar donker gesorteerd, links de licht-

ste, rechts de meest donkere, met elk een nummer oplopend van nul tot dertig. Anders dan de ogen was dit haar echt en Pjotr probeerde zich een voorstelling te maken van de hoofden waarvan ze afkomstig waren. Die lichtste streng moest van een Fin zijn, dacht hij, hij kende geen ander volk dat zulke bijna spierwitte haren had. Hij vroeg zich af of de donkerste streng van een Jood was – sommige van zijn Joodse vrienden in Polen hadden datzelfde ravenzwarte haar. Op een label op het deksel stond in donkere Gotische letters:

Keizer Wilhelminstituut voor Antropologie Raskenmerken en Eugenetica

Aan de muur was een wit laken gespeld waarvoor een vreemd soort stoel stond met een metalen neksteun en drie op gelijke afstand bevestigde houten stroken op de zitting. Terwijl Pjotr zich afvroeg waarvoor al die zaken dienden, kwam de man terug.

Hij verontschuldigde zich voor zijn afwezigheid met een voorkomendheid die Pjotr verraste. De Duitsers die hij uit Polen kende hadden de bewoners van zijn dorp, Wyzkow, grof en neerbuigend bejegend. Niet dat de Brücks als Pools werden beschouwd. Zij waren kort na de inval 'gereclassificeerd' als etnische Duitsers. Maar op straat had hij dag aan dag gemerkt dat Duitsers met de plaatselijke bevolking op een hondse manier omgingen, alsof het beesten waren.

Opnieuw glimlachte de man. Hij viste een voorgedrukt formulier uit zijn aktetas en begon uitgebreid aantekeningen te maken van naam, leeftijd, familieachtergronden – de gebruikelijke gegevens. Daarna nam hij de kistjes met het haar en de glazen ogen en werden Pjotrs blonde haar,

wenkbrauwen en blauwe ogen daarmee vergeleken en ingedeeld.

Hij vroeg Pjotr op het midden van de stoel plaats te nemen en zijn nek stevig tegen de koude metalen beugel te drukken. Het zat bijzonder onprettig, omdat de middelste van de houten stroken precies door zijn bilnaad liep.

‘Dit is om ervoor te zorgen dat je rechtop zit als we een foto maken,’ lachte de man, ‘en te voorkomen dat je als een luie Pool onderuit gaat hangen.’

Pjotr vond het helemaal niet zo grappig, maar de man was in elk geval wel vriendelijk.

De man tuurde in de zoeker en nam foto’s van de voorzijde en beide zijkanten van Pjotrs gezicht, dat door het helle flitslicht telkens even verblind werd. Vervolgens vroeg hij hem zich nogmaals uit te kleden. Pjotr ontdeed zich vlug van zijn nieuwe plunje en schrok toen hij merkte dat hij opnieuw voor de camera moest plaatsnemen, waar nog drie foto’s gemaakt werden.

‘Jij mag best wat meer vet op die botten krijgen,’ zei de man. ‘Ze hebben jou lang niet genoeg te eten gegeven, die Polen hier. Te veel Jodenmonden om te voeden. Komen nette Duitse jongens als jij gezonde voeding tekort? Daar moesten wij maar eens snel een einde aan maken.’

Pjotr kleepte zich weer aan, onzeker en een beetje in de war. Werd er van hem verwacht dat hij iets terugzei? Het leek hem het beste voorlopig maar zijn mond te houden. De man mat zijn schedel en de lengte en breedte van zijn mond, oren en neus, en noteerde de uitkomsten nauwgezet op een voorbedrukt vel papier. Zo nu en dan maakte hij een schets van een bepaald lichaamskenmerk, zoals de vorm van Pjotrs oren, neusvleugels en oogleden, onderwijl vergenoegd brommend en mompelend, een enkele keer zelfs uitte hij zijn tevredenheid hardop.

‘Heel mooi, heel mooi!’

Hij leek in het bijzonder in zijn nopjes met Pjotrs schedelomvang, gemeten rond zijn voor- en achterhoofd.

‘Dan nu je handen maar,’ zei hij, terwijl hij het blikken dek-sel van een inktkussen openklapte. Op weer andere formulieren werden afdrukken van zijn handpalmen en vin-gerafdrukken gemaakt.

De man gebaarde Pjotr weer plaats te nemen op de gewo-
ne stoel en verdween opnieuw, het stapeltje formulieren
tussen zijn handpalmen tot een ordentelijk stapeltje schik-
kend. Toen hij terugkwam had hij Doktor Fischer in zijn
kielzog.

Ditmaal glimlachte de Doktor naar hem. Een kille glimlach
was het en zijn ogen deden niet mee, maar, zo meende
Pjotr, kennelijk wilde hij een vriendelijke indruk maken.

‘Jij, mijn vriend,’ begon de Doktor in het Duits, ‘bent een
magnifiek exemplaar van een noordse jongeling. Vertel mij
eens iets over je ouders. Vertel me hoe jullie hier tussen die
Polen verzeild zijn geraakt.’

‘Mijn vader komt... kwam... uit Pruisen,’ zei Pjotr gespan-
nen. Hij wilde niet over zijn ouders praten. Het was nog te
rauw, te pijnlijk. Bovendien was hij er niet zeker van of zijn
verhaal hem niet in problemen zou brengen.

‘Sinds mensenheugenis heeft zijn familie daar een boeren-
bedrijf gehad,’ vervolgde hij. ‘De vader van mijn moeder
kwam uit Beieren en huwde een Pools meisje.’

De man knipperde even bijna onmerkbaar met zijn ogen,
genoeg om zijn afkeuring te verraden. Pjotr vroeg zich af of
hij misschien al te veel van zijn familiegeschiedenis prijs-
gaf, maar Doktor Fischer was nog steeds een en al oor en
maakte ijverig aantekeningen op een formulier. ‘Mooi,
mooi,’ zei hij. ‘Vertel me alles wat je weet.’

‘Mijn moeder werd in Polen geboren, maar het gezin ver-
huisde tijdens de Grote Oorlog terug naar Duitsland. Ook
mijn moeder kwam van een boerderij. Haar beide broers

kwamen om in de oorlog en toen haar ouders stierven erfde zij de familieboerderij. Mijn vader wilde niet naar Polen, mijn beide ouders niet, eigenlijk. Beiden waren in Duitsland opgegroeid, maar het was een grote boerderij met veel grond en een enorm woonhuis. Ze gingen toch. Ongeveer een jaar nadat zij er aankwamen ben ik geboren.’

‘En hoe ben jij dan in vredesnaam in dat weeshuis terechtgekomen?’ vroeg de Doktor. ‘Stonden jullie dan niet als Volksduitsers geregistreerd?’

‘Dat stonden wij wel,’ zei Pjotr. ‘Toen de soldaten binnenvielen bleek al gauw dat mijn ouders Duitsers waren en geen Polen. Wij werden meteen op de Lijst Duitse Volksgenoten geplaatst.’ Hij voelde verontwaardiging opkomen. ‘Dat heb ik het weeshuis ook gezegd. En ik heb ze ook gevraagd wie er voor de boerderij zou zorgen, maar ze wimpelden me af.’

‘Zo,’ zei de Doktor en zijn trekken verhardden zich. ‘Ik zal die arme drommel die daar de scepter zwaait er eens op aanspreken. Jouw gegevens zullen zoekgeraakt zijn. Wij hebben in de afgelopen twee jaar twee miljoen Polen van Duitse afkomst ingeschreven. Dat jij tussen de mazen van het net bent doorgeglipt is niet zo verwonderlijk. Vertel me nu eens wat er van jouw vader en moeder geworden is.’ In zijn stem begon iets van irritatie door te klinken.

‘Mijn ouders zijn in de nacht dat de Sovjets binnenvielen allebei omgekomen. Zij waren op bezoek bij vrienden. Het was voor het eerst dat zij er samen op uitgingen en mij alleen thuis lieten. Mijn vader zei: “Je bent dertien, Pjotr. We vertrouwen je. Bovendien: je hebt Solveig – dat was onze Colly – om op je te passen.”’

Pjotr zag dat de Doktor niet langer mee schreef en hem ongeduldig zat aan te staren. Kennelijk was dit overbodige informatie. Hij kortte zijn verhaal in. ‘Zij zijn nooit meer

thuisgekomen. Een week later werd ik naar dat weeshuis in Warschau gestuurd.'

De Doktor nam geen blad voor de mond.

'Sommige van de militairen hier willen je hier houden, als tolk, maar ik vind dat jij een beter lot verdient. Ik ga aanbevelen dat we jou terugbrengen naar het Rijk, waar we een degelijk Duits gezin voor je gaan zoeken dat graag een ferme Duitse zoon wil adopteren. Ik ken zo'n gezin en zal meteen contact met hen opnemen.'

'Wat gaat er met de boerderij gebeuren?' vroeg Pjotr ineens.

'Heb je broers of zussen? Andere verwanten?'

'Ik heb een paar neven en tantes en ooms van mijn moeders kant, maar die wonen allemaal in Duitsland,' zei Pjotr.

'Ken jij hen goed?'

'Nee. Toen mijn moeder de boerderij erfde ontstond er enorme ruzie. De rest van de familie wilde niet meer met haar praten. Ik heb geen van hen ooit ontmoet.'

'Dan moeten wij bepalen wie de verantwoordelijkheid krijgt voor de boerderij zolang jij nog minderjarig bent,' zei de Doktor. 'Dan kan je, zodra je oud genoeg bent, zelf het beheer weer overnemen.'

Pjotr wist niet wat hem overkwam. Het was te veel om in één keer te bevatten. Gisteren nog lag hij in een verkrot weeshuis bijna te creperen, sliep hij op een slaapzaal met rijen van twintig bedden van vier boven elkaar, en nu werd hem ineens een heel nieuw bestaan aangeboden. De manier van doen van de Doktor beviel Pjotr niets, maar het was geweldig om te horen dat hij bijzonder was. Misschien zou hij in Duitsland best kunnen aarden. Ineens wilde hij vertrekken, weg, liever vandaag nog dan morgen.

Een paar weken lang was Pjotr de sterpupil van het bewaarhuis. Hij wist vanaf het begin dat hij er kort zou blijven. De rest wachtte een lang proces van 'germanisering':

zij moesten de taal leren en alle spoortjes Slavisch zouden eruit geramd worden. Bij Pjotr was dat niet nodig.

Vanaf de ochtend van hun uitverkiezing was het de jongens verboden nog Pools te spreken, sommigen waren met een riem op hun achterwerk geranseld omdat zij toch hun moerstaal bleven gebruiken. De rest wachtte nog een paar zware maanden.

‘Pools is een Slavische taal,’ had Doktor Fischer aan het einde van die eerste dag verkondigd. ‘Jullie zijn ariërs – uitverkoren om opnieuw te worden ingelijfd bij de Gemeenschap van Rijksduitsers – en jullie zullen uitsluitend nog Duits spreken.’

De kinderen werden naar hun bekwaamheid ingedeeld in klassen. IJverige studenten, vrijwilligers die net van de trein uit Berlijn waren gestapt, begonnen hun de Duitse taal te onderwijzen. Alleen Pjotr sprak het zo vloeiend dat verder onderwijs voor hem niet nodig werd geacht.

Terwijl de anderen in hun klassen Duitse woordjes leerden, mocht hij op de slaapzaal of in de tuin zitten lezen. In breed uitgemeten artikelen in *Signal* las Pjotr dat het Duitse leger de oostelijke regio's van Polen, die in 1939 door de Russen waren bezet, en nu ook de Oekraïne had ingenomen. Halverwege Moskou waren zij nu. Het blad stond vol foto's van juichende plattelanders die kruisen en andere religieuze voorwerpen ophieven om de glimlachende soldaten die hun dorpjes binnenstroonden te verwelkomen.

Wanneer de andere kinderen van de schoolbanken terugkeerden, dromden de jongsten om hem heen om de woordjes die zij geleerd hadden uit te proberen.

‘Eins, Zwei, Drei... Vier... Fünf,’ papegaaiden zij en Pjotr verbeterde hun uitspraak.

De knaap die hem die eerste dag geslagen had, Feliks, hield het maar twee weken uit. Hij weigerde zich in zijn lot te schikken en nam in twee dagen tijd tweemaal de benen,

om door soldaten aan zijn nekvel teruggesleept en voor het oog van hen allemaal afgeranseld te worden.

‘Sommigen van jullie zijn net wilde honden die weigeren zich te laten temmen,’ klonk de aankondiging van Doktor Fischer, na Feliks’ tweede ontsnappingspoging. ‘Sommigen verdienen de eer van het Duits staatsburgerschap niet. Feliks Janiczek is naar het weeshuis teruggestuurd.’

Pjotr had Feliks nooit gemogen maar voelde toch medelijden. Er was bitter weinig te eten daar. De kinderen in dat weeshuis wachtte een zekere dood. Pjotr vond Feliks koppig en dom. Hij had een prachtkans gekregen en die afgewezen. Met Polen was het gedaan. Duitsland had de toekomst.

De volgende dag werd Pjotr bij Doktor Fischer geroepen waar hij te horen kreeg dat ook hij spoedig vertrekken zou. ‘We zenden jou terug naar het *Reich*. In Landsberg is een opvangcentrum voor jongens zoals jij. Het gezin dat ik voor jou in gedachten heb, Pjotr, woont in Berlijn, het hart van alles, daar gebeurt het allemaal,’ zei hij. ‘Ik ben bereid jou persoonlijk aan te bevelen. Ik vertrouw erop dat je mij niet teleur zult stellen.’